

VIDES DIENA

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Ir vērts investēt dabas dārg

Zaļo kapitālu jācenšas maksimāli gudri pārdot. Tūrisma attīstība īpaši aizsarg

Ieva Štāle

VIDES aizsardzības, kā arī dabas aizsardzības pasākumu ieviešanai ir dažādi instrumenti, tai skaitā projekti, kas paredzēti dabas atjaunošanai, tūrisma infrastruktūras veidošanai, ir arī nacionālie fondi dabas vērtību apsaimniekošanai.

«Patlaban mums ir plaša pieeja Eiropas Savienības mēroga fondiem un nacionālajiem fondiem. Raugoties nākotnē, varam paredzēt, ka līdzekļu dabas un vides apsaimniekošanai būs vēl vairāk. Eiropa un arī pārējā pasaule ir sapratusi, ka investīcijas dabas aizsardzībā desmitkārt atmaksājas ar dažādiem labumiem, ko cilvēks pēc tam gūst,» saka Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) Pierīgas reģionālās administrācijas direktors Andris Širovs, kura pārziņā ir arī Ķemeru Nacionālā parka (ĶNP) teritorija. Atjaunojot upi, mēs samazinām palus; prātīgi apsaimniekojot mežus, piesaistām skābekli; atjaunojot purvus, samazinām klimata pārmaiņas. Ir cieša saistība starp investīcijām dabas aizsardzībā un pārmaiņām klimatā. Starp citu, visvairāk oglekļa dioksīda pasaulē glabā mitrāji – purvi un mitri meži. Investējot ar šiem dabas resursiem saistītajos projektos, ilgtermiņā arī klimata pārmaiņu sekas būs mazākas.

Ietvert kopējā bilancē

Bez ekonomiskajiem instrumentiem dabas aizsardzības pasākumu ieviešanā A. Širovs min arī tādu rīku kā ekosistēmu pakalpojumi: «Tas ir veids, kā dabas labumiem piešķirt vērtību, nacionālajā dabas kapitālā iekļaujot ne tikai atjaunojamos un neatjaunojamos resursus, bet arī ekosistēmu nodrošinātos pakalpojumus. Turklāt tas ir process, kas sākas gan Eiropas, gan tieši Latvijas mērogā.»

Ekosistēmu pakalpojumi ietver visu, ko mēs paņemam no dabas ar tiešu vai netiešu iedarbību. Vai nu ievācam ogas, vai dodamies medībās, vai sēžam jūras krastā, baudām ainavu, bet varbūt uzgleznojām šo ainavu un pēc tam gleznu pārdodam. «Tagad ir metodes, kā novērtēt un klasificēt šos labumus. Ir izstrādātas speciālas metodes, kā šīm dabas vērtībām piešķirt naudas izteiksmi, respektīvi, mēs varam aprēķināt finansiālo vērtību, ko daba nodrošina ar saviem procesiem savā dabiskajā ciklā,» skaidro A. Širovs. Piemēram, ja vēlamies būt lielai rūpnī-

▲ ĶEMERU Nacionālā parka teritorijā tūrisma pakalpojumu uzņēmuma Valguma pasaule mežā starp kokiem ir skatāma netālu no Smārdes dzimušā Jaunzēlandes fotogrāfa Andra Apses fotogrāfiju izstāde, bet pašas novembra beigās tika iekārtota arī Latvijas dabas fotogrāfa Andra Eglīša darbu ekspozīcija (attēlā), kas apmeklētājiem būs pieejama pat diennakts tumšajā laikā. Fotogrāfijas tumsā tiek izgaismotas.

Mums ir piedāvājums visām sezonām, jo dabā katrā gadalaikā ir ko redzēt.
Andris Širovs

cu, varam aprēķināt iegūtās jaunās darbvietas un arī – cik daudz zemes zaudēsim, vai piesārņosim ūdeņus un cik daudz investīciju jāiegulda, lai attīrītu notekūdeņus. Tas ir veids, kā dabas lietas ietvert kopīgā bilancē.

Arī ĶNP pilotteritorijai Jaunķemeros starp jūru un

šoseju ir veikts ekosistēmu pakalpojumu aprēķins, cik daudz labuma sniedz kāpas, meži, pati jūra. «Te dabas sniegto labumu kopskaits ir ļoti liels, jo cilvēki te var sēņot, ogot, atpūsties un sauloties, bet vislielākā vērtība ir divās kategorijās – viena saistīta ar rekreāciju, otra – ar klimata pārmaiņām, jo pat šī mazā posmiņa meži samazina vētras un saista oglekļa dioksīdu,» stāsta A. Širovs un turpina: «Vēl viena pilotteritorija atrodas Saulkrastos. Arī tur ir ļoti vērtīgas vietas, kur ekosistēmu pakalpojumu skaits ir liels. Saulkrastos ir izveidots tā sauktais Dabas dizaina parks, kura infrastruktūra veidota tā, lai apmeklētājus mērķtiecīgi vadītu tālāk prom no vietām, kas jāsauglabā. Šāds princips ņemts vērā, plānojot Saulkrastu Baltās kāpas teritoriju, ku-

ras apskate ir ļoti pieprasīta – gadā to apmeklē vairāk nekā 100 tūkstošu apmeklētāju.» Pamatoties uz dabas sniegto labumu novērtējumu, speciālisti ir izdalījuši ļoti vērtīgas zonas, lai tās traucētu pēc iespējas mazāk, un ir novirzījuši apmeklētājus uz mazāk vērtīgām zonām.

Arī Latvijai piederošās jūras teritorijas telpiskais plānojums sadalīts tā, lai caur ekosistēmu pakalpojumu prizmu sabalansētu ekonomiskās prioritātes, sociālos aspektus un dabas aizsardzības intereses.

Posta darbi un procesi

Dabas vērtības gan var izpostīt ne tikai cilvēka darbība, bet arī pašā dabā notiekošie procesi. Šoruden stipro vēju un erozijas ietekmē Saulkrastu Baltā kāpa nogruva, izpostot

arī uz tās 2013. gadā izbūvēto gājēju laipu, kas vairs nebūs atjaunojama. Kāpas eroziju pamatā veicina jūra, bet pavasaros pastiprina mazā Inčupe, kas blakus ietek jūrā.

«Tie ir dabiski procesi, un nav cilvēka spēkos tos ietekmēt, lai gan kāpas eroziju daļēji veicinājusi arī antropogēnā slodze, tomēr cilvēka ietekme te bijusi maza. Kāpas erozija turpināsies, līdz gadu simteņu laikā, visticamāk, Baltā kāpa izzudīs pavisam,» situāciju komentē A. Širovs un pieņem arī šovasar jūlija beigās ĶNP pie Kaņiera ezera notikušo ugunsgrēku deviņu hektāru platībā: «Laimīgā kārtā šajā dabas teritorijā, kas ir tālu no apdzīvotām vietām, milzīgus zaudējumus nepiedzīvojām. Apdega koki, izdega zemse-dze, bet tas ir dabisks process, it sevišķi tādos mežos kā sau-

su priēžu sili un purvi – vietas, kur parasti mežs ir dabiski dedzis. No dabas viedokļa vairāk esam ieguvēji nekā zaudētāji – uguns izdedzina organiskās vielas, padarot augsni nedaudz liesāku un līdz ar to piemērotāku tām sugām, kas līdz tam šādā teritorijā nav bijušas un parasti ir diezgan reti sastopamas.» Tās ir augu un kukaiņu sugas, kas dzīvo tikai degušā koksnē, dažāda veida ķerpji, kurus citur nesastopsim. Tiesa gan, ugunsgrēka cēloni noskaidrot nav izdevies, lai gan speciālisti lēš, ka tas varētu būt neatļautā vietā kurināts ugunskurs nelegālas apmetnes tuvumā.

Taču ir skaidrs, ka tikai cilvēka prāts un rokas novembra vidū demolējušās vienu no populārākajiem ĶNP tūrisma objektiem – Kaņiera niedrāja laipu. Vandaļi pilnībā sabojā-

RUBRIKĀ VIDES DIENA

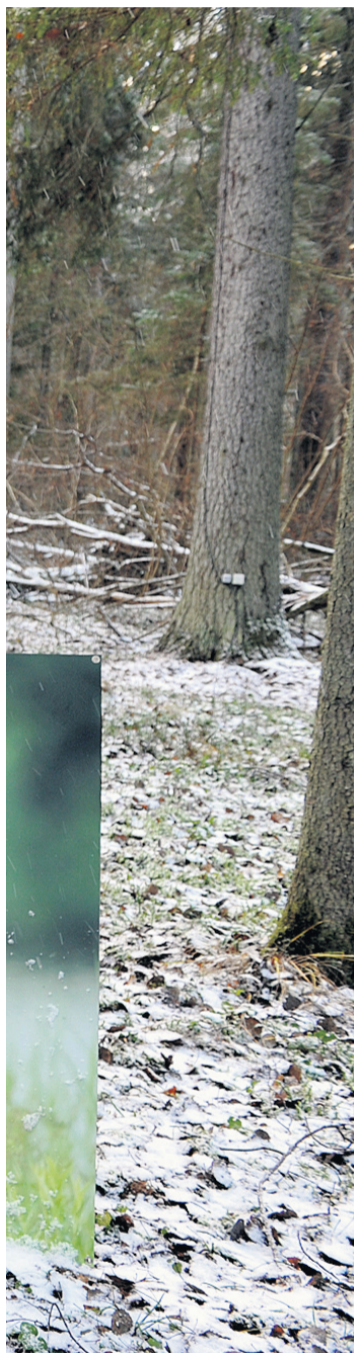
Otrdienās lasiet par vides politiku, dabai draudzīgu uzņēmējdarbību un citām līdzīgām tēmām. Aicinām vides ekspertus sūtīt savus viedokļus un novērojumus par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanu un dažādām vides aizsardzības aktualitātēm uz e-pastu: magda.riekstina@dienasmediji.lv

11,5%

- tik daudz no Latvijas sauszemes aizņem īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, atsaucoties uz DAP datiem, vēsta LETA.

Mūsu sargāšanā

Īpašajās dabas teritorijās var veicināt visas Latvijas ekonomikas izaugsmi

▲ **ĶEMERU** Nacionālā parka teritorijā ir vairāki Dabas aizsardzības pārvaldes un vietējo uzņēmēju veiksmīgas sadarbības piemēri. *Valguma pasaules* saimnieks Viesturs Serdāns meklē arvien jaunus veidus, kā cilvēkiem pastāstīt par dabu.

FOTO - AIVARS LIEPIŅŠ, DIENAS MEDIJI

▲ **UZŅĒMĒJIEM** nacionālā parka klātesamība ir ieguvums, jo nacionālais parks darbojas kā zīmols pats par sevi. Pašu uzņēmēju ziņā ir, vai un kā viņi prot nacionālā parka zīmolu izmantot, uzskata Andris Širovs un Agnese Balandiņa.

FOTO - AIVARS LIEPIŅŠ, DIENAS MEDIJI

juši vienu no laipas posmiem un to balstošo pontonu, tāpēc laipa ir pilnībā slēgta. Lieta nodota izmeklēšanai policijā.

DAP ieskatā vandalisms radījis zaudējumus ne tikai pārvaldei kā iestādei, bet arī visai sabiedrībai, jo jebkura valsts veidota tūrisma infrastruktūra ir visas sabiedrības ieguvums un īpašums. «Plašākā kontekstā var ciest arī vietējā ekonomika, jo laipa ik gadu vilina aptuveni 50 tūkstošu tūristu no visas pasaules, tāpēc darīsim visu, kas mūsu spēkos, lai laipu tuvākajos mēnešos atjaunotu un pārvietojam uz patīkamu un drošu,» saka A. Širovs. Patlaban Kaņiera ezera ainavu var baudīt, vienīgi izmantojot Kaņiera ezera laivu bāzes skatu torni vai niedrāju laipas tuvumā esošo Kaņiera ezera putnu vērošanas torni. DAP

Piejūras reģionālās administrācijas direktors norāda, ka ugunsgrēka piemeklētājās teritorijās autoceļi, ko smagā tehnika izmantoja uguns dzēšanai un kas tika sabojāti, jau ir atjaunoti.

leeja brīva!

Latvijā nacionālie parki ir īpaši ar to, ka tās nav slēgtas teritorijas, kuru apmeklēšanai būtu jāpiesakās un jānopērk biļete, kā tas ir vairākās citās valstīs, piemēram, ASV. Mūsu nacionālie parki ir brīvi pieejami jebkurā dienā visu diennakti. Kā uzskata DAP, tas veicina izpratni par procesiem dabā un par to, kāpēc jāturpina finansu resursi dabas aizsardzības pasākumu nodrošināšanai. Informatīvajos plakātos ir arī norādes par atļautām un neatļautām darbībām nacionālā parka teritorijā. Apmek-

lētājiem ir liegtas tikai rezervātu teritorijas, kurās nepieciešams nodrošināt civilizācijas nomainītus dabas procesus.

«Tas ir labi, ka rodas interese iet dabā. Kad cilvēks tur nokļuvis, sākas mūsu uzdevums – kā izmantot iespējas viņu izglītot. Mūsu slēptais mērķis ir, lai apmeklētājs no nacionālā parka aizbrauktu mazliet gudrāks, nekā atbrauca, lai dabā būtu piedzīvojis ko pozitīvu un par to saglabātu labas atmiņas,» uzsver ĶNP Dabas izglītības centra *Meža māja* vadītāja Agnese Balandiņa.

A. Širovs piebilst: «Mēs apmeklētājus mērķtiecīgi aicinām nacionālajā parkā, pat vilinām, lai cilvēks gūtu labo pieredzi, labās izjūtas, iedvesmu. Latvijas priekšrocība ir arī tāda, ka mums zaļo teritoriju ir gana daudz – nav jābrauc

stundām ilgi, lai pastaigātos mežā. Taču nereti nenovērtējam to, kas mums ir un pie kā esam pieraduši. Dānijā, Beļģijā un Nīderlandē ir tikai dažas vietas, kur aizbraukt un redzēt dabu. Mūsu zaļo kapitālu ir jācenšas maksimāli gudri pārdot un nopelnīt. Tūrisma atbilstība dabas teritorijās ir viens no finanšu instrumentiem, kā varam uzstādīt Latvijas ekonomiku.»

ĶNP dabas aizsardzību saista ar ekonomiskajiem ieguvumiem un to dara pēc ilgtspējīga tūrisma principiem. A. Balandiņa skaidro: «Ilgtspējīgs tūrisms ietver vairākus principus, bet pamatprincips ir nodrošināt dabas vērtību saglabāšanu turpmākajām paaudzēm. Praktiskajā dzīvē tas nozīmē precīzi apzināties dabas vērtību skaitu un kādi ir ierobežojumi to izmantošanā,

Kas jāievēro nacionālā parka apmeklētājiem

- Dabas vērtības – ogas, sēnes – jāvāc, nebojājot zemsedzi.
- Atpūtā izmantoto pārtikas produktu **iesaiņojums jānes sev līdzi.**
- Ugunsurs jākurina tikai tam paredzētajās vietās.
- Ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem – automašīnām, tricikliem, kvadricikliem un mopēdiem – jāpārvietojas tikai pa autoceļiem.
- Jāievēro, ka dabas **rezervāta zonās uzturēties ir aizliegts.**
- Ķemeru Nacionālā parka teritorijā **bezpilota lidaparāta droša lietošana jāsaņemas ar Dabas aizsardzības pārvaldi (DAP).**
- DAP **aicina ziņot**, ja parka teritorijā pamanāt pārkāpumus, piemēram, ja esat kļuvis par liecinieku nelegālai atkritumu izmešanai, nelegālai zvejai vai kāpu izbraukšanai.

tāpēc nepieciešami nopietni dabas pētījumi, dabas aizsardzības plāns, uz tā arī būvējam visu pārējo. Tālāk iesaistām vietējos uzņēmējus un faktiski visas tūrisma iesaistītās puses.»

ĶNP darbojas forums, kurā piedalās vietējie uzņēmēji, tūrisma informācijas centru pārstāvji, valsts un pašvaldības pārstāvji, un visi kopā strādājuši tūrisma stratēģiju un rīcības plānu līdz 2021. gadam. Viens no galvenajiem izaicinājumiem tajā saistīts ar Ķemeru plānotajiem attīstības pasākumiem. Jūrmalas pašvaldība nākamā gada laikā Ķemeru plāno investēt vairākus miljonus eiro, ne tikai sakārtojot infrastruktūru, bet arī būvējot pavisam jaunu objektu – Dabas tūrisma centru. Tas būs kas līdzīgs AHHA centram, kas atrodas Igaunijā un kur par zinātni vēsta jaunajai paaudzei interesantā formā, tikai šajā gadījumā Dabas tūrisma centrs vēltīts ne tik daudz zinātnei, bet dabai, kā arī cilvēka un dabas mijiedarbībai. «Tas būs liels dabas izziņas, izklaides un informācijas centrs. Pēc tam izejot ārā, dabā, nacionālajā parkā, cilvēkam būs iespēja jau dabā saskatīt tās lietas un procesus, ko viņš būs apguvis šajā centrā,» komentē A. Balandiņa.

Pašlaik tiek projektēta centra ēka un veidota ekspozīcijas koncepcija. «Ja plāni īstosies, tas mainīs apmeklētāju plūsmu gan Ķemeru, gan nacionālajā parkā. Tas ir liels izaicinājums. Mums taps jauns dabas aizsardzības plāns, un līdz ar to pašiem jābūt gataviem tam, ka apmeklētāju plūsmā vairākkārt pieaugs,» piebilst A. Balandiņa.

Pašlaik ĶNP apmeklē līdz 100 tūkstošiem dabas tūristu. Plānots, ka jaunā Dabas tūrisma centra apmeklētāju skaits būs 200 tūkstošu cilvēku gadā. Tas nenozīmē, ka dabas sargiem tīri fiziski būs vairāk darba, jo, kā atzīst Dabas izglītības centra *Meža māja* vadīt-

tāja, sargāt dabu var dažādi: «Pārdomāti atrodot veidus, kā izmantot teritoriju, kompromisus var atrast – cilvēki iegūs pozitīvas emocijas, būs ekonomiski ieguvumi, un dabai kaitējumu tas neradīs.»

Iespējas katrā gadalaikā

«Mūsu mērķis ir padarīt tūrisma pakalpojumus augsti kvalitatīvus,» atzīst A. Širovs. A. Balandiņa piebilst: «Uzņēmēji lielā mērā ir ieguvēji, jo nacionālais parks darbojas kā zīmols pats par sevi. Pašu uzņēmēju ziņā ir, vai un kā viņi to prot izmantot.»

ĶNP teritorijā ir vairāki pozitīvi piemēri, piemēram, *Valguma pasaule*, kur izveidota pašiem sava baskāju taka un kur mēģina atrast arvien jaunus veidus, kā cilvēkiem pastāstīt par dabu. *Valguma pasaules* mežā starp kokiem ir skatāma netālu no Smārdes dzimušā Jaunzēlandes fotogrāfa Andra Apšes fotogrāfiju izstāde ar Jaunzēlandes dabas skatiem, bet novembra nogalē tika izvietota arī Latvijas dabas fotogrāfa Andra Egļiša darbu ekspozīcija. Tā, apmeklētājiem piesakoties, nedēļas nogalē ir pieejama pat dienakts tumsā laikā – no plkst. 12 līdz pusnaktij, jo fotogrāfijas tumsā tiek izgaismotas. ĶNP sadarbojoties ar vietējo uzņēmēju, ir tapusi arī *Dabas gleznu taka*.

Positīvs sadarbības piemērs ir arī laivošanas tūrisma kompānija, kas, ar DAP speciālistiem vienojoties par konkrētiem darbošanās nosacījumiem, šogad sākusī piedāvāt laivošanas braucienus pa purva atjaunošanas vietu Lielajā tīrelī. Ķemeru kāds aktīvs uzņēmējs vada arī saullēkta ekskursijas. Pēc A. Širova domām, Latvijā klimatiskā sezonālitate nav šķērslis tūrisma uzņēmējdarbības attīstībai: «Dabas teritorijās vai nacionālajos parkos sezonālitate noteikti var ļoti labi izlidzināt. Mums ir piedāvājums visām sezonām, jo dabā katrā gadalaikā ir ko redzēt.»